

મનમોહન-મનમોહન

જહાના જહાના રાસ

ભાગ ૨ બે

જહાનાલાલ દલપતરામ કુવિ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌપીરાબિદ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૭૮૭ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ જીવન જીવન ૨૧૨૧

વિગય ૨ : ૧

પ્રેમભક્તિ-પ્રત્યવાકાનાં નવીન ગ્રન્થો અને આવૃત્તિઓ

પ્રથમાવૃત્તિની સાલ

૧૭, શકુન્તલાનું સંભારણું,	(૨જી આવૃત્તિ) ૧૯૨૬
૧૮, કુરુક્ષેત્ર: પ્રથમ કાંડ, મુગપલટો: (ત્રીજી આવૃત્તિ) ૧૯૨૭	
૧૯, કુરુક્ષેત્ર: દ્વાદશ કાંડ, મહાસુદર્શન, (૨જી આવૃત્તિ) ૧૯૨૭	
૨૦, ઉદ્દમોધન	૧૯૨૭
૨૧, અર્ધશતાબ્દિના અનુભવબોલ	૧૯૨૭
૨૨, સંસારમન્થન, (૨જી આવૃત્તિ)	૧૯૨૭
૨૩, વિશ્વગીતા (૨જી આવૃત્તિ)	૧૯૨૭
૨૪, ઇન્દુકુમાર, અંક ૨ જે	૧૯૨૭
૨૫, ન્હાના ન્હાના રાગ, ભાગ ૨જો (૨જી આવૃત્તિ) ૧૯૨૮	
૨૬, ગીતમંજરી	૧૯૨૮
૨૭, જહાંગીર-નૂરજહાન	૧૯૨૮
૨૮, કુરુક્ષેત્ર : ચતુર્થ કાંડ, યોધપર્વણી	૧૯૨૮
પાંચમ કાંડ, પ્રતિજ્ઞાદન્દ	૧૯૨૮

૧૯૨૯માં ૭પાલે

પ્રથમાવૃત્તિ

૧, ઇન્દુકુમાર, અંક ૩ જે
૨, શાહાનશાહ અકબરશાહ
૩, પાંચ ઉપનિષદો
૪, સંબોધન
૫, ધર્મમન્થન

નવીન આવૃત્તિઓ

પ્રેમકુંજ
રાજર્ષિ ભરત
મેઘદૂત
ઉદ્દમોધન

૬, કુરુક્ષેત્ર : તૃતીય કાંડ : નિર્ધાર
દ્વિતીય કાંડ : હસ્તિનાપુરના નિર્ધોષ

પ્રેમભક્તિ—ત્રન્યમાલા

પ્રથમ આવૃત્તિની

સાલ

૧,	કેટલાંક કાવ્યો, ભાગ ૧ લો (૨જી આવૃત્તિ)	૧૯૦૩
૨,	રાજ્યસૂત્રોની કાવ્યત્રિપુટી	૧૯૦૩-૦૫-૧૧
૩,	વસન્તોત્સવ (૩ જી આવૃત્તિ)	૧૯૦૫
૪,	કેટલાંક કાવ્યો, ભાગ ૨ જો (૨જી આવૃત્તિ)	૧૯૦૮
૫,	ઇન્દુકુમાર, અંક ૧ લો (૩ જી આવૃત્તિ)	૧૯૦૯
૬,	નહાના નહાના રાસ, ભાગ ૧ લો (૬ઠ્ઠી આવૃત્તિ)	૧૯૧૦
૭,	શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા, સમ્પ્રલોકી (૨જી આવૃત્તિ)	૧૯૧૦
૮,	જયા-જયન્ત (૪ થી આવૃત્તિ)	૧૯૧૪
૯,	મેઘદૂત-સમ્પ્રલોકી (૨ જી આવૃત્તિ)	૧૯૧૭
૧૦,	ઉષા (૪ થી આવૃત્તિ)	૧૯૧૮
૧૧,	ચિત્રદર્શનો	૧૯૨૧
૧૨,	રાજર્ષિ ભરત	૧૯૨૨
૧૩,	પ્રેમકુંજ	૧૯૨૨
૧૪,	પ્રેમભક્તિ-ભજનાવલિ	૧૯૨૪
૧૫,	સાહિત્યમન્યન	૧૯૨૪
૧૬,	વૈષ્ણવી ષોડશ ગ્રન્થો, સમ્પ્રલોકી	૧૯૨૫

પ્રેમભક્તિ-ગ્રન્થમાલા

નહાના નહાના રાસ

ભાગ ૨ જે

નહાનાલાલ દલપતરામ કવિ

વિ. સં. ૧૯૮૫

ઇ. સ. ૧૯૨૬

કીર્તિ એક રૂપીઓ

કર્તાનિ માટે રજીસ્ટર્ડ

પ્રકાશક : ન્હાનાલાલ દલપતરામ કવિ,

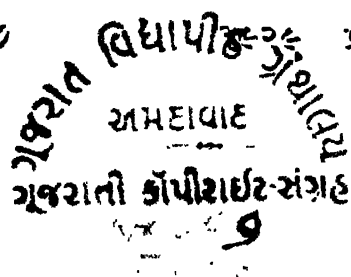
ભદ્ર, અમદાવાદ, નં. ૧

આવૃત્તિ ૧ લી

૧૯૨૮ પ્રત ૧૫૦૦

આવૃત્તિ ૨ છ

પ્રત ૨૦૦૦

૧૯૨૭ની સાલ પછી પ્રત્યેક મન્યની પ્રત્યેક પ્રત ૭૫૨ કર્તાની
દુબી સહી હોય છે.

મુદ્રક :

કેશવ હ. શેઠ

ખડાયતા મુદ્રણકલા મન્દિર, ચાર રસ્તા, અમદાવાદ

શતહલ પદ્મમાં પોઠેલો

હો ! પરિમલ દાખવો હોય ને દીઠેલો. ધ્રુવ.

શોધ્યાં સરોવર, શોધી ફૂલવાડીઓ,

શોધી રસકુંજ જ્યહાં રમેલો;

શોધી આયુષ્યની મ્હોરી અમરાઈઓ:

દીઠો ન દુનિયાં ફેરેલો:

હો ! પરિમલ દાખવો હોય ને દીઠેલો.

ફૂલડે ફૂલડે વસન્ત શો વસેલો,

પાંખડી પાંખડી પૂરેલો;

બ્રમર બ્રમર કીધ સંગીતસોહામણો,

પાંખીડે પાંખીડે પઢેલો:

હો ! પરિમલ દાખવો હોય ને દીઠેલો.

અડધેરી પાંદડીઓ વીણુતામાં વેરી, ને

આસવ ઢાળીઓ અમોલો;

હુયાના ધૂપ સમે ઉડતો બતાવો કોઈ

શવનપરાગ જગત્થેલો:

હો ! પરિમલ દાખવો હોય ને દીઠેલો.

શતદલ પદ્મમાં પોઢેલો

હો ! પરિમલ દાખવો હોય ને દીઠેલો.

પ્રસ્તાવના

નહીના ન્હાના રાસની પહેલી આવૃત્તિ ૧૯૧૦માં છપાઈ હતી. તેમાં ૫૦ રાસ હતા. એની ફરી આવૃત્તિ ૧૯૨૮ માં છપાઈ છે, તેમાં ૮૦ રાસ છે. એવા જ સંગ્રહનો આ ખીન્નો ભાગ: આમાં ૫૧ રાસ છે. પહેલા સંગ્રહનાં કારણો, એ આ ખીન્ન સંગ્રહનાં પણ કારણો; અને એ સંગ્રહમાંના લોકસિદ્ધ જૂના ઢાળ જેવા આ સંગ્રહમાંના પણ લોકગત જૂના ઢાળ છે. આ સંગ્રહમાં રાસનો અનુક્રમ ક્રાવારી રીતનો છે, એ તો સ્પષ્ટ જણાશે.

નવયુગની આપણી રાસની ફલવાડી તો વસન્તમા ફલડાં પ્રકુલ્લે એવા આજ પ્રકુલી રહી છે. આપણા નવયુગના સુંદરીઓ નવગુજરાતની રાસઝડીઓ હૈયાની અંજલિએ ઝીલી છે. વસન્તોત્સવને ને શરદુત્સવને આજ સંજીવિની છંટાઇ છે. મેનાઓનાં વન મુગાં હોય તો સુંદરીઓના આજના સમારંભ રાસવિહોણા હોય. વસન્ત ખેસે ને અમરાઇએ અમરાઇએ કાયલો ટહુકે એવો નવયુવતિ-કંઠે આપણી કુંજેકુંજે ટહુકી રહ્યો છે. આપણી નવકવિતા ઝીલવામાં નવગુજરાતણુ પાછળ પડી નથી. ગુજરાતભર ઉપર નવરસિકાની રસછોળ છલકાઈ રહી છે. રસાત્માઓ એ તેજનિર્મળ જીવનકવિતાને **રસો વૈ સઃ** ની રસપૂજા માને છે, ઝીલે છે, આનન્દે છે. ૧૮૬૮ નું વસન્તોત્સવનું આરંભ સ્વપ્ન ૧૯૨૪ થી તો આનન્દતી આંખડીએ સાવ પ્રત્યક્ષ નિહાળું છું.

ગુજરાતના રાસ એ ગુજરાતનાં સર્વાંતન Lyric છે. પણ ચાલીસેક વર્ષ ઉપર ગુર્જરસાક્ષરતાની એક નાવડી ભૂલી પડી, ને Lyricવિહોણી કાવ્યદિશામાં Lyric શોધવા રમણે ચઢી. શેરીએ શેરીએ, આપણા સંસારને ચોંકે ચોંકે, નગરનગરે ધ્યારામનાં મીરાંનાં નરસિંહનાં રાજેનાં રત્નાનાં મીઠાનાં દલપતનાં નર્મદનાં Lyric ક્રેકિકાકંઠી ગુજરાતણો ત્હારે ટહુકતી એમને વિસારીને-અવગણીને ગેય નહિ ત્હેમને 'સંગીતકાવ્ય' કહ્યાં. આજ એ પલટાઇ ગયું છે; આજ એ ભૂલ ભાગી છે. આજના ગુજરાતનું રસગોત્ર આપણાં Lyricનાં સંગીતકવિતાનો સાચો કલામહિમા સ્હમજે છે ને ઉપાસે છે. આજનો કોક જ નવરસિયો કે નવરમિકા હશે. જોજો

રાસ નહિ ગાયા હોય. ગુજરાતે જનશ્રી લીધું છે કે ગુજરાતનાં
Lyrical જગતના **Lyrical** સાહિત્યમાં અનોખાં છે. રાસ એ ગુજ-
 રાતની કાવ્યવિશેષતા છે. આપણી રાસપ્રથા સમી રસપ્રથા ભારત-
 માંની કે જગતમાંની કેઇ કેઇ સંસ્કારસોદામણી મહાપ્રજ્ઞઓ આજે
 માણે છે, એ તો રવીન્દ્ર ટાગોર સમા ઠાક કાવ્યરસિક જગતપ્રવાસીને
 પૂછ્યે જણાય. રાસ એ ગુજરાતનો શ્રી મૃણ્મુદીપો રસવારસો છે.

ગુજરાતણ કવિતામૂર્તિ સમી કેમ છે ? કારણ કે ગુજરાતણ
 ગુજરાતનાં હૈયાંકુલ સમાં એ **Lyrical**-એ રસગીતો ચરતી ઉછરે
 છે. શેરડી ચરે એ ગાયનાં દૂધ ઓર માધુર્યવન્તાં હોય. ગુજરાતણ
 જેટલી કવિતા ઠાક જ દેશનું સુન્દરીવન્દ ચરતું હશે. ગુજરાતણ
 કવિતા ચરતી ઉછરે છે, માટે ગુજરાતણ કાવ્યમૂર્તિ છે.

અને ગુજરાતણ એટલે માત્ર હિન્દુ નાર એમ સ્મરજવાની ભૂલ
 હું તો નથી કરતો, ને પાકક ! ત્હમે ચે મા કરશો. ગુજરાતણ એટલે
 હિન્દુ પારસી ઈસ્લામી ખ્રીસ્તી-આપણું સૌ નારીકુલઃ જેમની કુટુંબ-
 વેલ ગુજરાતી આપાનાં અમૃત પી ઉછરે છે તે.

હારણજીવારની સુકુમારતામાં ઉત્કટ પરિમલ છે નં પ્રકૃતિપાંખડી
 સૂર્યકમલની વિશાલતામાં સુકુમાર પરિમલ છે. જૂદ જૂદ ચમેલી
 મોગરો ગુલાબ, સ્પર્શે ને સગન્ધે, સુકોમળ પુષ્પો છેઃ ચંપાની ને
 કેવડાની, સુવર્ણકાન્તિ સમી, તીવ્ર વાસના છે. ગુજરાતના રાસસંગ્રહમાં
 ચે ઉરમુગ્ધની એવી વિધવિધતા છે. દૈયાને ડાલાવન્તી, રસાન્ધાને
 મૂલાવન્તી, રસિકાની રમ્પાંખને પ્રેરણાજલ પાતી કવિતસંગીતદેવી-

ઓની જગતઅનોખી કલાપ્રસાદી આપણી રાસસમૃદ્ધિમાં છે. એ સંગીત, એ કવિતા, એ પ્રેરણા નવગુજરાતજુનાં હૈયાં આજ ધડી રણાં છે. ગુર્જર રસિકાઓની અક્ષયપાત્ર સમી અખૂટ રસિકતાને એ પોષે છે. ગુજરાતનાં Lyricist કાવ્યોનાં એ સંગીતકવિતામૃત પીને ગુજરાતજુનો આત્મા ઉછરે છે, માટે ગુજરાતજુ કાવ્યમૂર્તિ છે.

ગુજરાતની કુંજેકુંજે ગાજતી રાસની રમઝટ ઉચ્ચારે છે કે ગુર્જરદેશે આજ નવવસન્ત બેડી છે: નવકવિતાના આંખામ્હોર પ્રાશી-પ્રાશીને નવકાવલો આજ ટહુકા કરે છે. નગરનગરના નગરમન્દિરને ઝરુખે ઝરુખે મ્હેં તો એમને નવવસન્તરાસ ઝીલતી-ઝીલાવતી સાંભળી છે. એ કેડવન્તીઓના આત્માના સૌ પુણ્યકોડ શ્રીહરિ સદા પૂરજો !

ચૈત્રી પડવા,
વિ. સં. ૧૯૮૪ }

નહાનાલાલ હસપતરામ કવિ

જ્ઞાના જ્ઞાના રાસ,

ભાગ ૨ જે

અળખેલ ફૂલડાં

-૪-

ફૂલડાં ઉગ્યાં અળખેલ ચાંદસિયાની ડાંખળીએ રે;
એવા કંઈ રસના ગોલ ઉગે મ્હારી ડાંખળીએ રે.

ચાંદળીઓ વેરી ચન્દ્ર ચાલે રે

!મકે હમકે હમકન્ત;

વેરું હું એવી તેજપમણીઓ

મારગટે મલકન્ત :

ચાંદસિયાની ડાંખળીએ રે.

સેથે ઝોઠી મેલઓઢણી રે.

ચન્દની ચણિયાને ઘેર:

ચન્દ્રકલા આ કાઠ કરી ચમકે;

કરું હું કલા એ પેર :

ચાંદસિયાની ડાંખળીએ રે.

કિરણો રચે અલખેલડી રે

અલકલ્પો અન્દલાગ્યઃ

છૂટો મહેલ્યો મહારો અજળ છટાનો

અંખોડકાનો સોહાગ :

ચાંદલિયાની ડાંખળીએ રે.

રૂપનો સાગર ડોલતો રે.

ચન્દ્રી ઝીલે એ જૂવાળ;

કોડ ભરી એવી હું ય કુમારી

દેવમુખનો થાગ :

ચાંદલિયાની ડાંખળીએ રે.

કૂલડાં ઉગ્યાં અણુમોલ ચાંદલિયાની ડાંખળીએ રે;

એવા અમૃતના ખોલ ઉગે મહારી આંખડીએ રે.

આત્મદેવ

—

ઓ આત્મદેવ !

આવો, હો ! આવી વસન્ત આ.

દેવરંગી ફૂલ ઉઝાં અવનીમાં, આભમાં;

ફૂલડાં ઉધાડો મુજ ભાલમાં:

ઓ આત્મદેવ ! વિ.

મ્હેક મ્હેક મ્હેકે નવવાસના વિરાટની:

મ્હેકે મુગન્ધો અંગરંગમાં:

ઓ આત્મદેવ ! વિ.

વનનાં ઉંડાથ્થુ ભરી ખોલે છે કોકિલા:

ખોલી કોયલ ઉરઆભમાં:

ઓ આત્મદેવ ! વિ.

ચન્દનચોક હળે તેજ કેરી વાદળા;

તેજ એ ઢાળાય પ્રાણુચોકમાં:

ઓ આત્મદેવ ! વિ.

રમતી વસન્ત આજ વિશ્વ કેરી વાડીએ:

રમો મ્હારી આંખના ઉદ્ધાનમાં:

ઓ આત્મદેવ ! આવો, હો આવી વસન્ત આ.

આભનાં કુંકુમ

—

અહો ! આજ કુંકુમ ઢોળાયેલ આભમાં.
 ઉઘાં સૃષ્ટિનાં સૌભાગ્ય !
 રડા સૂર્યના સોહાગ !
 આજ કુંકુમ ઢોળાયેલ આભમાં.

અરો ! આજ પૂર્વની અલકો ઉડે વિશ્વમાં;
 થાય જગત ઝળકે ઝળકે,
 જાણે બ્રહ્માજાંટી બળકે !
 આજ કુંકુમ ઢોળાયેલ આભમાં.

અહો ! આજ તેજના કૂવારા ફૂટે ફાગના;
 ઉડે શેડ એ અનન્ત,
 વન્દે સન્ત ને મહન્તઃ
 આજ કુંકુમ ઢોળાયેલ આભમાં.

આભને આરે ચાંદલો

આભને આરે ચાંદલો, હો નણુદલ નેણુમીડડાં !
કાંધ રસનો છુગ્યો રસરાજ;
હો નણુદલ ! નિરખો એ ચન્દ નેણુમીડડાં !

ચોકમાં ચન્દની ઢાળાણી, હો નણુદલ નેણુમીડડાં !
કાંધ આવો એ ઝીલવાને કાજ;
હો નણુદલ ! નિરખો એ ચન્દ નેણુમીડડાં !

વીરા લહારા વેગળા, હો નણુદલ નેણુમીડડાં !
જણે આકાશઆરાના ચન્દ;
હો નણુદલ ! નિરખો એ ચન્દ નેણુમીડડાં.

વીધી આધેરી વાટડી, હો નણુદલ નેણુમીડડાં !
ઉરે ખોલે એના પડછન્દ;
હો નણુદલ ! નિરખો એ ચન્દ નેણુમીડડાં.

ઝાંખી-ઝાંખીને થાટી ગઇ, હો નણુદલ નેણુમીડડાં !
એ તો દેયે-લલાટે, તહો યે દૂર;
હો નણુદલ ! નિરખો એ ચન્દ નેણુમીડડાં.

અંગ અડકે, ના ઝલાય એ, હો નણુદલ નેણુમીડડાં !
એવાં પ્રીતમની ચન્દનીનાં પૂર,
એવાં જ્ઞાલમની વાંસળીના સૂર;
હો નણુદલ ! નિરખો એ ચન્દ નેણુમીડડાં.

પ્રાણ તો મહારા પોયણાં, હો નણુદલ નેણુમીઠડાં !
 રાતે ઉઘડે ને કિવસે એ શાન્ત;
 હો નણુદલ ! નિરખો એ ચન્દ નેણુમીઠડા.

ઝીલું એ ચન્દ્રની ચન્દની, હો નણુદલ નેણુમીઠડાં !
 મહારા ઉરની અગાસીને એકાન્ત;
 હો નણુદલ ! નિરખો એ ચન્દ નેણુમીઠડા,

વીરા તહમારા વેગળા, હો નણુદલ નેણુમીઠડાં !
 મીઠી મોહિની વરસે મહારાજ;
 હો નણુદલ ! નિરખો એ ચન્દ નેણુમીઠડા.

હૈયાના ચોકમાં ચન્દની, હો નણુદલ નેણુમીઠડાં !
 કાંઈ આવો એ ઝીલવાને કાજ;
 હો નણુદલ ! નિરખો એ ચન્દ નેણુમીઠડા.

આયુષનાં પર્વ

આજ આયુષનાં પર્વ,
આજ આયુષનાં પર્વ,
હૈયાં વરસે છે હૃદયદેવનાં.

આજ આત્માનાં પર્વ,
આજ આત્માનાં પર્વ,
આત્મા વરસે છે આત્મદેવના.

ધન વરસે જલધાર, ને તરૂવર વરસે ફૂલ:
રવિ વરસે કિરણાવલિ:

અમે વરસીએ આત્મ આ અમૂલ્ય:
હો સુહાગિયાં ! આજે ઉત્સવ આત્મસંધનો.

આજ આત્માનાં પર્વ,
આજ આત્માનાં પર્વ,
આત્મા વરસે છે આત્મદેવના.

આપાઠી વાદળી

વીજે ભરી, રે હો ! વીજે ભરી,
આ આપાઠી વાદળી વીજે ભરી.

ચોમેર ચમકે છે દષ્ટિની દામિની;
આંખડીની આશ એ થું ચાડી ચીતરી !
આ આપાઠી વાદળી વીજે ભરી.

કુંકુમચાળ લેઈ આવી સોહાગણ;
સોહાગકિરણોની ઝરમર ઝરી:
આ આપાઠી વાદળી વીજે ભરી.

મ્હાલે મંહી નાર ગંભીર મેઘનાં;
મેઘલી એ રાત જાણે ચન્દ્રનીતરી:
આ આપાઠી વાદળી વીજે ભરી.

ઓઠી રૂપચુન્દરી રમતી રઢિયાળી:
રૂપના સાગરિયાનો એ સુન્દરો:
આ આપાઠી વાદળી વીજે ભરી.

ઢૈયાની વેલને અખીનાં ફૂલ ઉગિયાં;
ઉરની રસમૂર્તિ થું આલ ઉતરી !
આ આપાઠી વાદળી વીજે ભરી.

કદંબનાં ફૂલ

હું તો ગઈતી કદંબનાં ઝાંડે કદંબનાં ફૂલ લેવા;
હું શું જાણું કો આવે પછવાડે કદંબનાં ફૂલ લેવા?

હું તો વગડાની વાટે ચાલી કદંબનાં ફૂલ લેવા;
એહ આગ્યા જાણે વને વનમાળી કદંબનાં ફૂલ લેવા.

મહેં તો મુખદે એને ઝાંખ્યું કદંબનાં ફૂલ લેવા;
એણું નેણુલેથી નેણુજાણુ નાંખ્યું કદંબનાં ફૂલ લેવા.

મહેં તો લીધાં એ કુંજનો કંડો કદંબનાં ફૂલ લેવા;
એણે જાણ્યો મહારો પાલવછંડો કદંબનાં ફૂલ લેવા.

હું તો ગઈતી ધરાને ઢાળે કદંબનાં ફૂલ લેવા;
એહ આગ્યા મહારી દેહની ડાળે કદંબનાં ફૂલ લેવા.

✕ કાશ્મીરી શાલ ✕

હું તો ઓહું-ઓહું ને સરી જાય રે
મહારી કાશ્મીરી શાલ;
મહારું હૃદય ઢાંકું એવી ખતાવ સખિ રે !
કોઇ લાજવણુ શાલ. ધ્રુવ.

ધરી ઝાળી એક યોગીરાજ આવિયા રે લોલ;
મહેં તો છાતી પર છુન્દણું પડાવિયાં રે લોલ;
મોંઘા લિક્ષામન્ત મનડે જડાવિયા રે લોલ;
પછી ઓઢવા ખરીદી આ રસાલ

મહારી કાશ્મીરી શાલ.

મહારું હૃદય ભરાયું અને વાધતું રે લોલ;
મહારી ઓળી કેરાં બન્ધનો હરાવતું રે લોલ;
મહારા સાળુડાનું પોત તો આછું હતું રે લોલ;
પછી ઓઢવા ખરીદી આ વિશાલ

મહારી કાશ્મીરી શાલ.

મહારે હૈયે ખહેન ! શાલ ન આવી રહે રે લોલ;
 મહારી લાજ ફેરાં ચીર તે લેતી વહે રે લોલ;
 રખે ! ઉરલેખ લોક કા વાંચી લહે રે લોલ;
 મહને ગૂંથી આપ, રાજવણુ ખાલ !

એક અદ્ભુત શાલ.

મહારે હૈયે ઢાંકું એવી ખતાવ, સખિ રે !
 કાઇ લાજવણુ શાલ.

કાળની ખંજરી

કાળની ખંજરીના ઝલુકાર
ઝીલજો, ભવરણુના રમનાર !

રજની આથમે, દિવસ ઉગે છે,
દિશા ઉઘાડે ખાર;
યુગ ઉતરે, નવયુગ ખેસે આઃ
એના મહાઉચ્ચાર—
વીરના એવા ધનુટંકાર
ઝીલજો, ભવરણુના રમનાર !

શાંખી વાગી, શંખ પૂયાં,
કુંકુભી દે છે વિધિકાલ;
અવનીહિરમાં, ગગનગુફામાં
ગાજે યુગના ખોલઃ
ભૂતભાવીના ઝંભ ભણુકાર
ઝીલજો, ભવરણુના રમનાર !

૨૬ નંદોતર્યા, જંગણી નંદોતરી,

નંદોતરિયા યમદેવ;

ભાગ્યભોલ ભોલે છ આજે

કાળપુરુષ દ્વયમેવ:

ઝીલજી, ભવરણુના રમનાર !

કાળની ખંજરીના ઝણકાર.

કાળની ખંજરીના ઝણકાર

ઝીલજી, ભવરણુના રમનાર !

જરા થોભ

ચન્દ્ર ! જરા જતાં-જતાં તો આપુ ! થોભ.

વીર ફૂલડે વધાવું,

મ્હારે હાથડે હુલાવું :

જરા જતાં-જતાં તો આપુ ! થોભ.

આવ, આંખડીમાં ચન્દ્ર ! મૂકી રાખું :

મ્હારા માથાનો મુગટ કરી ઝાંખું ;

મ્હારા મન્દિરના દેવ સ્થાપી પૂજું-પૂજાવું, હો ચન્દ્રજી !

વીર ! ફૂલડે વધાવું,

મ્હારે હાથડે હુલાવું,

જરા જતાં-જતાં તો આપુ ! થોભ.

રસરાસ અધૂરા કો રહી જશે;

કંઈ-કંઈની બેલડીઓ ચે તૂટશે;

પ્રાણુ વારું, પાલવડો પ્રસારું, ઊભા રહો, હો ચન્દ્રજી !

વીર ફૂલડે વધાવું,

મ્હારે હાથડે હુલાવું,

જરા જતાં-જતાં તો આપુ ! થોભ.

ચન્દ્ર ! જરા સાચું-ખોટું તો આપુ ! થોભ.

જવા દો જોગીરાજ !

જવા દો, જોગીરાજ ! અળગા રહો, નાથજી !
 આમ શું માયા લગાડો રે ?
 સરિતાને કાંદો કે વનની મરૂઢીમાં-
 ક્યાં તમ કુલરોપ રોપશો રે ?
 જવા દો, જોગીરાજ !

બેખ હસાવશો ને ચુંદડી લખાવશો,
 રત્નોને રજ તો ચઢાવશો રે;
 હું તો છું બાલુડી ને આપ દેવદેહી,
 આખડશી રાજ ! મા નચાવશો રે:
 જવા દો, જોગીરાજ !

ટહુડે

વેગળી વસન્તના મોંઘા આલાપ,
 મોંઘા આલાપ, લોલ ઉરના વિલાપઃ
 વેગળી વસન્તના મોંઘા આલાપ.

સરિતાની કુંજ મંજુ ટહોકાની રેલમાં
 ઝૂકી, ઝૂક્યાં કો ચતુરાનાં ચાપઃ
 વેગળી વસન્તના મોંઘા આલાપ.

ધીમી ધીમી ખ્હારી કોકિલા રડે છે;
 માનવી મુણે છે ફેલિના કલાપઃ
 વેગળી વસન્તના મોંઘા આલાપ.

ડોલતા કુંગર

અન્ધારી રાતના કુંગર ડોલે રે:

જગમાં અન્ધારાં ટોળે:

સોહાગી રાજ !

કુંગર ડોલે ને મ્હારાં હૈયાં ડોલે રે.

મેઘત્રી સહાંજ શા કુંગર ડોલે રે:

મુંગા ચે મોરલા બોલે:

સોહાગી રાજ !

કુંગર ડોલે ને મ્હારાં હૈયાં ડોલે રે.

બુગબુગના જોગી જોવા કુંગર ડોલે રે:

મૃદન્તા ઝાડીઓને ઝોલે:

સોહાગી રાજ !

કુંગર ડોલે ને મ્હારાં હૈયાં ડોલે રે.

કાળની કીકી સમા કુંગર ડોલે રે:

વિશ્વ રમે જોહ દષ્ટિછોળે:

સોહાગી રાજ !

કુંગર ડોલે ને મ્હારાં હૈયાં ડોલે રે.

બ્રહ્માના પદ પેરે કુંગર ડાલે રે;

આતમ ડાલે એ હિંડાલે:

સોહાગી રાજ !

કુંગર ડાલે ને મ્હારાં હૈયાં ડાલે રે.

અમ્મર આયુષ્યના કુંગર ડાલે રે;

ડાલે ભૃગોલ ને ખગોલે:

સોહાગી રાજ !

કુંગર ડાલે ને મ્હારાં હૈયાં ડાલે રે.

તમીસા

નમે આભમાં અન્ધાર, રમે વીજના ચમકાર,
જળની ઝડીઓ પડે પૂરમાં, હો બહેન !
દમે હૈયાના ભાર, ઝમે નયણાંની ધાર,
જહાજની વાત જાગે ઉરમાં, હો બહેન !

ઝહી અટારી આંખને જૂવે જીવ એ પન્થ;

કળે તિમરનાં આપટાં,

મંહી ઘેરાણા કાડીલા કન્થ, હો બહેન !

જળની ઝડીઓ પડે પૂરમાં, હો બહેન !

કાળાં કાજળનાં વાદળાં, હો બહેન !

કાળો કાળો વરસાદ,

મહાજગત બીજે એ કાજળજળે, હો બહેન !

યુગયુગ ફેરી વાત, પ્રજ્વલ તણાં પાણી પડે;

મંહી ડૂબ્યાં દિવસ ને રાત,

એક આંગણ ઉભો મેફલો.

એવા વરસે અન્ધાર, ઝીણા વીજના ચમકાર,
 જળની ઝડીઓ પડે પૂરમાં, હો બહેન !
 દમે હૈયાના ભાર, ઝમે નયણાંની ધાર,
 બહાલાની વાત જાગે ઉરમાં, હો બહેન !

અન્ધારી રજની ને આંસુનાં પૂર,
 ઉંડું આકાશ અને આછેરાં ઉર;

કહે, સખિ ! કેમ કરી ઉતરે ?

બહાલાજી શઢ વીસરેલ;

સાંધ્યું સૂકાને લાગી પડ્યું,

હોડી ઉભી જળરેલ;

મ્હારી હોડી ઉભી જળરેલ.

નન્દિની

અમ્મા મ્હારી નન્દિની ! રે નન્દિની !
કુંળું ત્હારું હૈયું સંભાળ એક, નન્દિની !
અમ્મા મ્હારી નન્દિની ! રે નન્દિની !

ખેલતાં શું કાંટા વાગ્યા ? આપુ નન્દિની !
કેવડાને ક્યારે જતી ન, બહેન નન્દિની !
મોગરાના મૂકજે કિરીટ શિરે, નન્દિની !
અમ્મા મ્હારી નન્દિની ! રે નન્દિની !

ઉડતાં કે તેજ શું વાગ્યાં ? આપુ નન્દિની !
વીજળીને ઝાલવા જતી ન, બહેન નન્દિની !
ચન્દ્રિકામાં ઝીલજે ઝીલાય તેમ, નન્દિની !
અમ્મા મ્હારી નન્દિની ! રે નન્દિની !

કોકિલાની કેસિ વાગી શું ? આપુ નન્દિની !
પુષ્પના શું વાગ્યા પરાગ ? બહેન નન્દિની !
બ્હાલધેલી વાટમાં વસન્ત વાગી ? નન્દિની !
વેણુ ? કે કે વાગી સુહાગી રાજઆંખડી ?
અમ્મા મ્હારી નન્દિની ! રે હો નન્દિની !

નીર ડાલે

—

નીર ડાલે, નીર ડાલે, સૃજનનાં નીર ડાલે ર;
નીર ડાલે, નીર ડાલે, પ્રલયનાં નીર ડાલે ર. ધ્રુવ.

નેહ જગમાત ફરી આંખડી રે ડાલે;
ડાલે હરિ લક્ષ્મીજને ખેળે:
સૃજનનાં નીર ડાલે ર.

શેષ ફરા મણિ ડાલે, સાગરતરંગ ડાલે;
ડાલે બહા પદ્મને હિન્ડાલે:
સૃજનનાં નીર ડાલે ર.

નિરખી જગનાથ ફેરાં હૃષ્ટાં હસી રલાં;
મૂક્યું નૃત્ય તે દિને બૂગોલે:
સૃજનનાં નીર ડાલે ર.

નીર ડાલે, નીર ડાલે, પ્રલયનાં નીર ડાલે ર.

નેણુલનાં મહેમાન

—

આલમાં ઉગતી કલાનો ચન્દ્ર ઉઝ્યો,
 કે ચન્દની શું મટકાં ભરે રે લોલ;
 જાણે કોઇ બલપુરનો રમનારે!
 આગમની વાતું કરે રે લોલ.
 ન્હાળ્યા—ન્હાળ્યા પાંપણને પલકારે,
 ત્યાં દેવ શા ઉડી જશે રે લોલ;
 એવા મહારા આતમનાં મહેમાન!
 કે કચ્છારે પાછા આવશે રે લોલ ?

મીઠડા મધુરસ ટહુકે મોરા,
 કે વીજળી ઝબકે ઝીણી રે લોલ;
 જાણે કોઇ સ્નેહભૂખી મીટડી મટકે,
 પ્રચંડ ને હૈયામીણી રે લોલ.
 દીઠડી—દીઠડી ત્યાં વીજ એ વિરામી,
 કે કાકીઓની કુંજથી રે લોલ;

એવાં મહારાં મનડાનાં મહેમાન
કે આજ અહિયાં નથી રે લોલ.

લીલી-રંગલીલુડી વગડાની વાટે
કે ઘોડીલા રૂમે-ઝૂમે રે લોલ;

પનિહારી પાણી ભરે પાણીવાટે,
કે નેણુલાં નાચે-રમે રે લોલ.

આદર્યા—ન આદર્યા અનન્તના સન્દેશ,
ત્યાં આશ્રમ્યા એ ઓરતા રે લોલ;

એવાં મહારાં નેણુલનાં મહેમાન !
કે નિત્યનાં છ નહાતરાં રે લોલ.

નહોતરાં

કે આલમાં ચમકે પુનમચન્દ્રમા રે;

કે એહવો ચમકે ઉરનો ચન્દ:

સલણા

દિલના દેવને નહોતરાં રે.

કે ચોકમાં ઉછળે ચન્દ્રની ચન્દની રે;

કે એહવો ઉછળે ઉર આનંદ:

સલણા

દિલના દેવને નહોતરાં રે.

કે કુંજમાં કાચલડી ટહુકા ઝરે રે;

કે મોરલો બોલે મનને મહોલ:

સલણા

દિલના દેવને નહોતરાં રે.

કે પાદર પનિહારીઓ પડધા પૂરે રે;

કે ગામમાં ગાળે એ રસબોલ:

સલણા

દિલના દેવને નહોતરાં રે.

કે વાડીએ ચૈતર અંપો મ્હોરિયો રે;

કે મ્હોર્યો વસન્તનો મુજ છોડ:

સલૂણા

દિલના દેવને નહોતરાં રે.

કે ફૂલડે ફૂલડે પરિમલ જાગિયા રે;

કે જાગ્યા જીવનના કાંધ કોડ:

સલૂણા

દિલના દેવને નહોતરાં રે.

કે તારલા હરિની ઉતારે આરતી રે;

કે એવા આરતના મુજ ભાવ:

સલૂણા

દિલના દેવને નહોતરાં રે.

+

કુ મ્હારી યે ઉગશે પુણ્યની પર્વણી રે;

કે આવજો ત્યારે મદૂલીએ, માવ !

સલૂણા

દિલના દેવને નહોતરાં રે.

+

પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

—

સખિ ! આવે-આવે ને ઓસરે,

પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

એવાં માહિખમતીનાં નીર,

પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

સખિ ! છોળ ઉછળે બધું ભીંજવી,

પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

એને છાંટણે છંટાય મહારાં ચીર,

પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

મહારે પાંચ-પાંચ તત્ત્વના માંડવા,

પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

મહારે ત્રણ-ત્રણ ગુણની વેલ :

પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

મહારે યુદ્ધિના બાગ ઉગાડવા,

પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

મહારે ભરવી સંસારિયાની હેલ,

પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

સખિ ! નીર ઉછળે એ અનન્તનાં,

પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

એનાં ભરતી ને ઓટ છે અંધાર,

પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

સખિ ! કાળના ફવાને કાંડે

પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

મંહી માંડી દિશાઓના દોર

પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

જગપંખાળાં પંખેરૂ પરવરે,

પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

કાંઈ ઉછળે નિઃસીમના સમાર,

પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

સખિ ! આવે-આવે ને ઉભરે,

પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

એવા આત્માની નદીઓનાં નીર;

પાણીડાં કેમ ભરીએ ?

પારકાં કેમ કીધાં ?

—

હરિ ! નેહને નેણુલે જુલાવી
 ને દેવનાં દાન દીધાં ;
 પછી ભવને જુલામણે જુલાવી
 કે પારકાં કેમ કીધાં ?

હરિ ! ચન્દ્રમા શા રમકડે રમાડી
 ને દેવનાં દાન દીધાં ;
 પછી આત્માની જ્યોતને જુલાવી
 કે પારકાં કેમ કીધાં ?

હરિ ! પાંગરાવી આભને ય બેદી,
 ને દેવનાં દાન દીધાં ;
 પછી આનન્દવેલડી ઉચ્છેદી
 કે પારકાં કેમ કીધાં ?

હરિ ! અમૃતના ઓધ નહોતા છેટા,
 ને દેવનાં દાન દીધાં ;
 પછી ખારે ખારે સાગરે ઉશેટ્યાં,
 કે પારકાં કેમ કીધાં ?

પુનમની પગલીઓ.

સખિ ! જોતે ગગનને ગોખ રે પુનમની પાંખડીઓ,
કાંઈ નગર—નગરને ચોક પુનમની પાંખડીઓ;
સખિ ! સરોવરે પોયણાંને લાલ રે પુનમની પાંખડીઓ,
કાંઈ તોરણે બાંધી ત્રિલોક પુનમની પાંખડીઓ.

અહો ! અમુલખ અવસર આજ રે પુનમના પડછન્દા,
સુષુ સજનિ ! આ ચન્દનીને છોળ પુનમના પડછન્દા;
તહારી ઉડન્તી આંખડીને લાવ રે પુનમના પડછન્દા,
તહારા અંગઅંગ ફેરે હિન્ડોળ પુનમના પડછન્દા.

આ સરિતાની લહેરે લહેર રે પુનમની પાંખડીઓ,
કાંઈ સુન્દરી—સુન્દરીને દેહ પુનમની પાંખડીઓ;
વેરે પગલીઓ પગલીઓ પ્રાણ રે પુનમની પાંખડીઓ,
કાંઈ નયણેથી નીતરતે નેહ પુનમની પાંખડીઓ.

અને સહિયર સમાણી ! ત્હારે રાસ રે પુનમના પડછન્દા,
 ત્હારે તાળી—તાળીને મદ્દશોર પુનમના પડછન્દા;
 ત્હારા સૌભાગ્યકંકણે હસન્ત રે પુનમના પડછન્દા,
 ત્હારા હૈયાને ટકુકતે મોર પુનમના પડછન્દા.

મ્હારા પિયુછના હાસને પુંજ રે પુનમની પાંખડીઓ,
 મ્હારા નાથની કીકીને કુંજ પુનમની પાંખડીઓ;
 મ્હારાં બાલકડાંને કલ્પભોક્ષ રે પુનમના પડછન્દા,
 મ્હારા સારા સંસારને કલ્પભોક્ષ પુનમના પડછન્દા.

પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે

ના'બ્યા એ નણ્ણના વીરા,
કે પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે. ધ્રુવ

સોળ—સોળ પાંખડીનાં કમળ મંગાવ્યાં;
નિત્ય નિત્ય લખી લખી થાકી:
કે પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે.

રોજ રોજ રજની તો તારલે ભરેલી;
જોઇ જોઇ એહ હું તો થાકી:
કે પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે.

સ્થાંજ ને સ્થવાર બોલે બોલ દેવધંટા:
વાંચી વાંચી ભાગ્ય એમાં થાકી:
કે પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે.

ઘડી ઘડી પિયુને પુકારે ઓ ! પડેયો;
સુણી સુણી શબ્દ એહ થાકી:
કે પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે,

નહાતી હું અખંડ એની હાસ્યચન્દનીમાં;

ચન્દની આ ઝોઢી ઝોઢી થાકી:

કે પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે

ચન્દ્ર ! તારા સમું એનું વદન સોહામણું:

એના વિના નહાળી તહે થાકી:

કે પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે.

ના'વ્યા એ નણુદલના વીરા ને પૂર્ણિમા પાછી ઉગી રે.

પ્રીતિના પ્રાહુણ

૨૨

મેઘ બોલે ને મોરલા ડાલે છે;

ઉરે સ્મરણોનાં સોણલાં બોલે છે:

મેઘ બોલે ને મોરલા ડાલે છે.

વીજ ચમકે ને આંખડી ચમકે છે;

મંહી ધમ્મર જહોણાં ધમકે છે:

મેઘ બોલે ને મોરલા ડાલે છે.

ચાપ ચહડિયાં મહેન્દ્રનાં મેઘલિયે;

ખાણુ વાગ્યાં એ કાકને કુંજગલીએ:

મેઘ બોલે ને મોરલા ડાલે છે.

આલ ગાળે ને ગેળનાં ઘોર લાવે;

કાંઈ આધેના સન્દેશા સંભળાવે:

મેઘ બોલે ને મોરલા ડાલે છે.

આજ પુનમચન્દ, ધન ધેરાણો;
 મહારા મનનો મયંક નથી કંખવાણો:
 મેધ બોલે ને મોરલા ડોલે છે.

આ કડીઓ પડે, જગ લે શ્વાવો:
 મહારી પ્રીતિના પ્રાકુણા ! ધેર આવો:
 મેધ બોલે ને મોરલા ડોલે છે.

પ્રેમનગરના રાજવી

કે આભમાં ડગમગ ડોલે વાદળી રે;

કે માહરે મન મહેરામણુ મેધ;

કે પિયુજી પ્રેમનગરના રાજવી રે.

કે મેધમાં ડગમગ ડબકે વીજળી રે;

કે વીજ શા નેણલે નાચે નાચ:

કે પિયુજી પ્રેમનગરના રાજવી રે.

કે ચોમેર વનરાજી દોળાવ દોળે રે;

કે મોરલો મરજે વનને ગોખ:

કે પિયુજી પ્રેમનગરના રાજવી રે.

કે આછી-આછી ઝોલણ પામરી રે;

કે આછાં આંજણુ, આછાં અધીણ:

કે પિયુજી પ્રેમનગરના રાજવી રે.

કે ઘેરા ઘેરા વનના માંડવા રે;

કે ઘેરાં વન, નદીઓનાં નીર:

કે પિયુજ પ્રેમનગરના રાજવી રે.

કે પદ્મથી જવરાઈ તવ પદ્મણી રે;

કે વીણવા આવજો એ, રસરાજ !

કે પિયુજ પ્રેમનગરના રાજવી રે.

અહના અહમહેલે

—

આવા-આવે, તીરથવાસી સન્ત હો !

અહના અહમહેલે:

જગી-જગી પૂરણ અહન્યોત હો !

અહના અહમહેલે.

અન્ધારાં રેલી આલ રચ્યાં,

મંહી વેર્યા રતનના દીપ રે:

ક્રમે કરીને મ્હારે એહ ઉતરવા ?

એ સાગર, હું છીપ:

હો ! અહના અહમહેલે.

આંખ ભરી, મ્હારાં હૈયાં ભરાણાં,

ભરિયા સલૂણા સોહાગ રે:

એક ભરાય હવે આતમ માહરો,

યુગનાં ભરાય તો તો ભાગ્ય,

હો ! અહના અહમહેલે.

માંડી દિશાઓ ને રાખ્યો માંડવડો,

ચેતનસિંહાસન કીધાં રે;

વિભસે વિરાટને યે છાગલે છખીલો,

ચિન્મયને કલ્યાણ એણે દીધાં:

હો ! બહાના બહામહેલે.

નગી-નગી પૂરણ બહાન્યોત હો !

બહાના બહામહેલે.

અહાવીંઝણો

નીલો કમલરંગ વીંઝણો, હો નન્દલાલ !
રઢિયાળો રતનજડાવ, મોરા નન્દલાલ !
અહા વીંઝે અહાવીંઝણો, હો નન્દલાલ !

સોનાનો સૂરજ શોભિતો, હો નન્દલાલ !
રૂપેરી ચન્દની મિછાવ, મોરા નન્દલાલ !
અહા વીંઝે અહાવીંઝણો, હો નન્દલાલ !

કારેમોરે લયાં હીરલા, હો નન્દલાલ !
ઝાલરે ઝીક કેરી વેલ, મોરા નન્દલાલ !
અહા વીંઝે અહાવીંઝણો, હો નન્દલાલ !

દાંડી અહાજીના હાથમાં, હો નન્દલાલ !
માનવીના ભાગ્યના એ ખેલ, મોરા નન્દલાલ !
અહા વીંઝે અહાવીંઝણો, હો નન્દલાલ !

ભમ્ભરને ટોડલે

તારલા રે ! આવ મ્હારે અંબોડલે.

મ્હારે અંબોડલે,

કંઈ હાસ થોડે-થોડલે :

તારલા રે ! આવ મ્હારે અંબોડલે.

આજ મ્હેં તો અલક અલક મોતીડાં પરોવિયાં :

મુખડાનાં ઝલક ઝલક જ્યોતિએ! ઝંકારિયા :

નેણુતખ્તે સ્નેહરાજ સ્વામીને પધરાવિયા :

એકલો મા આવતો,

તું આવજો સળોડલે :

સાળુ છાવું ના ગમે

રમ ભમ્ભરને ટોડલે :

તારલા રે ! આવ મ્હારે અંબોડલે.

ભૂલકણી

હું તો ઉભી'તી આલસાને આરે, વસન્તની વાટ જોતી ;
સજી આત્મા ને દેહ શણગારે, વસન્તની વાટ જોતી.

હું તો તારણે તારણે જોતી'તી, વસન્તની વાટ જોતી ;
હું તો દક્ષિણપન્થ શોધતી'તી, વસન્તની વાટ જોતી.

ત્યાં તો સૂરજ ચાલ્યા આધેરા, વસન્તની વાટ જોતી ;
મ્હેં તો માન્યા દિનનાથને નમેરા, વસન્તની વાટ જોતી.

હૈયાસૂતી ને એકલી અટૂલી, વસન્તની વાટ જોતી ;
હું તો વસન્ત માસને ય ભૂલી, વસન્તની વાટ જોતી.

મ્હને મખીઓ ભૂલકણી કહે છે, વસન્તની વાટ જોતી ;
તાળી લેઇ-દેઇને સહુ હસે છે, વસન્તની વાટ જોતી.

હું તો ઉભી'તી આલસાને આરે, વસન્તની વાટ જોતી ;
કંઇક ભૂલી સલૂણા સંસારે, વસન્તની વાટ જોતી.

મહિડાં

હલકે હાથે તે નાથ ! મહિડાં વલોવળે,
મહિડાંની રીત નહોય આવી રે લોલ.

ગોળી નન્દાશે, નાથ ! ચાળી છંટાશે, નાથ !
મોતીડાંની માળા તૂટશે રે લોલ :
ગોળી નન્દાશે તે ગોરસ વહી જશે,
ગોરીનાં ચીર પથ્થુ બીજશે રે લોલ :
હલકે હાથે તે નાથ !

નહાની શી ગોરસીમાં જમનાજી ઉછળે
એવી ન નાથ ! દોરી રાખો રે લોલ :
નહાની શી ગોરસીમાં અમૃત કારિયાં,
હળવે ઉઘાડી નાથ ! ચાખો રે લોલ :
હલકે હાથે તે નાથ !

મળિયા મુજને નાથ

મેહુલો ગાજે ગોરંભતો રે,
 કાંઈ કાજળકાળી રાત;
 ઝળકે ઝીણી વીજલડી રે,
 કાંઈ કરતી મેઘ થું વાત.
 દીવડો હાથે પાલવડે રે,
 હું તો ચાલી જળને ચોટ;
 સહિયર ! એ રે દીવડિયે રે
 મહેં તો શોખ્યા ચોંકે ય લોક.

સાગર ગાજે ગોરંભતો રે,
 કાંઈ મધદરિયે મધરાત
 વહરે ઘેરાં હહેરખડાં રે,
 કાંઈ ઉછળે નીર રતનાળ.
 રતને મોહ્યાં છે મનડાં રે,
 હું તો ચાલી જળને વાંત;
 સહિયર ! સાગરને માંડવે રે
 મહારાં વહડ્યાં વમળ્યાં મન

સંસાર ગાજે ગોરંભતે રે,
 કાંઈ મુખદુઃખ કેરા ગોખઃ
 ઝંખકે ઝાંખો મારગડો રે,
 કાંઈ તેજઅન્ધારના ચોક.
 પગથી લીધી મ્હેં પ્રેમની રે,
 મ્હારે સાહેલીના સાથ :
 સહિયર ! એ રે મારગડે રે
 કાંઈ મળિયા મુજને નાથ.

રંગધેલી

X

રાસે રમે રંગધેલી,

સાહેલડી રાસે રમે રે. ધ્રુવ.

અખીલગુલાલના સાથિયા રે પૂર્યા ;

વિશ્વ ભરી છેળા એ ઉડેલી :

સાહેલડી રાસે રમે રે.

ચોળીમાં મારક્ષા ને ચુન્દડીમાં ચાતકો :

અંગઅંગ ફૂટડે ફૂલેલી :

સાહેલડી રાસે રમે રે.

આંખોમાં ઉગિયા આશાના ચન્દ્રમા :

મુખડે શી મોહિની ચડેલી !

સાહેલડી રાસે રમે રે.

ભૂકુટ નમેલી, કંઠકળી થે નમેલી .

નમણી નમેલી દેહવેલી :

સાહેલડી રાસે રમે રે.

મટે ઢળી ચાલમાં, મોહાગભર્યા બાલમાં,
કામિનીની કવિતા ઝૂંઝેલી :
સાહેલડી રાસે રમે રે.

આત્માની પ્રેમજ્યોતે દેહે પ્રીધા દીવડા :
દીપે દીપે દુનિયાં દાઝેલી :
સાહેલડી રાસે રમે રે.

મેઘની બૂલાતી, મહામાયા રમરાવતી,
ફૂંડી ફરે છે અલખેલી :
સાહેલડી રાસે રમે રે.

રામે રમે રંગધેલી,
સાહેલડી રાસે રમે રે.

રાસ

સખિ ! આજે મૃદંગચંગ સાજે
 કિરીટ શીર્ષ જાજે વિરાજે વસન્તના.
 વેણુ વાજે, રત્નેહ પાજે ;
 ત્હારે કાજે કુંજ ગાજે :
 સખિ ! આજે વિ. દ્રુવ.

બેડી બાલા વિશાલા ઉમંગમાં ;
 વાટ ભેતી કપોતી શી અંગના :
 પન્થ ભાળે-નિહાળે છે કન્થના
 હસન્ત આ દિગન્તમાં :

વેણુ વાજે, રત્નેહ પાજે ;
 ત્હારે કાજે કુંજ ગાજે :
 સખિ ! આજે વિ.

લોક-લોકના રાસ

નિરખો આ રાસ લોકલોકના રે,

રમે સૃષ્ટિ ને સૃજનાર :

રમે સૃષ્ટિ ને સૃજનાર :

અંગુલિમાં અંગુલિ પરાવીને

ખેલે તેજ ને અન્ધાર :

ખેલે તેજ ને અન્ધાર :

રસનાં ઉછળે રંગહેલિયાં.

પુરુષ ને પ્રકૃતિની ખેલડી રે

ફરે ફૂદડી અનન્ત ;

ફરે ફૂદડી અનન્ત :

તણખા વેયોં નયનનેજના,

તહેનાં ખનિયાં ખલાંડ :

તહેનાં ખનિયાં ખલાંડ :

રસનાં ઉછળે રંગહેલિયાં.

પૃથ્વી કરતો કરે ચન્દ્રમા રે,

પૃથ્વી સૂર્યને ઘેરાટ ;

પૃથ્વી સૂર્યને ઘેરાટ :

સૂર્ય ચોપાસ મહાસૂર્યની;

એમ ધૂમતો વિરાટ :

એમ ધૂમતો વિરાટ :

રસનાં ઉછળે રંગહેલિયાં.

રાગ પ્રગ્ન ને મહાપ્રગ્ન રે,

વ્યષ્ટિ સમષ્ટિ સમસ્ત ;

વ્યષ્ટિ સમષ્ટિ સમસ્ત :

દેહી ને દેહની લીલાકલા:

સૌના ઉદયો ને અસ્ત ;

સૌના ઉદયો ને અસ્ત :

રસનાં ઉછળે રંગહેલિયાં.

વડલો

વડલો વનશોભાનેા રાજવી રે !
 વડલો સાયરસરને તીર ને ;
 વડલો ધટાગુફાઓથી ડાલતો રે,
 વડલો, મેઘ શો, ઘેરગમ્ભીર ને :
 વડલો ગુણ્ણગરવો ગોરંભતો રે.
 ચાર-ચાર માંડી દિશાઓ દિગન્તમાં રે,
 ચાર-ચાર માંડયા ખંડ આ લોક ને ;
 ચાર-ચાર મારગ વનવન વીંધતા રે,
 સહુના સંગમ વડને ચોક ને :
 વડલાની કુંપળીએ વેદ ચારે લખ્યા રે.
 વડલાને ગોખ કાંધ ઢાકિલા ટહોંકા ઝીલે રે,
 વડલાની ડાળીએ મોરલા ઝૂલે ને :
 વડલાને છાંયડે તપસી તપસ્યા તપે રે,
 ગોપ કે વાંસળી વાતાં બૂલે ને :
 વડવાઇની જળીઓ બૂલબૂલામણી રે.
 ધોમ ધખ્યા, ને પિયાવા માંડિયા રે,
 પન્થી આવે-આવે, ને જાય ને ;
 વિસામે ધડિયેક કાંધ વિરમે રે,
 મીઠડાં પાણી, પ્રારબ્ધ શાં, પાય ને :
 નેગન્દર વડલો નેગસમાધિમાં રે.

જાણે ચન્દરવો વનચોકનો રે,
 જાણે વનહરિયાળીનો થાળ જો ;
 જાણે ધુમ્મટ વનમન્દિરનો રે,
 જાણે કલ્પવૃક્ષની કો કાળ જો :
 વડો ફૂટે ફૂવારા તેજના રે.

લટકે લહેરાતી જગજૂની જટા રે,
 પ્રસર્યાં મૂળ તો પૃથ્વીપુરાણુ જો :
 પાંદડે-પાંદડે પગલાં કાળનાં રે,
 વડો બાળે ત્રિશાળની વાણુ જો :
 વડો વનવનના રાસા ભણે રે.

વડો વનલક્ષ્મીનો રાજવી રે,
 વડો જગવાડીનો જોગેશ જો :
 વડો વિધિવાળ્યો છોડ ભાગ્યનો રે ;
 જગનો વડો ભારતદેશ જો :
 જગવડલા ! શોભાવી જગ શોભજે રે.

વનનાં આમન્ત્રણ

વનનાં આમન્ત્રણ આવ્યાં, સાહેલડી !
 પુરને મહેલ શી ઉણપો હશે ?
 લીલમલીલી એ કુંજો ઘેરાય, ત્યાં
 એવી વિરાટની ત્રિભૂતિ શી વસે ?
 વનનાં આમન્ત્રણ આવ્યાં સાહેલડી !
 વનમાં કાચલડી ટહુકે, સાહેલડી !
 પુરમાંની મેના તો પીંજરે પડી ;
 વનમાં ફા ગોપિકા ગાળે ગગન ભરી,
 પુરમાં પટરાણીઓ રમણે ચ્હડી :
 વનનાં આમન્ત્રણ આવ્યાં, સાહેલડી !
 વન માંહિ ફેસરીની ફેસર સાહેલડી !
 પુરમાં કિરીટીનાં કિરણો સ્ફુરે ;
 વનમાં વૈરાગ્ય ને વિલાસ છે સોહામણા,
 પુરમાં સુવર્ણનાં સ્વપ્નાં ઉરે :
 વનનાં આમન્ત્રણ આવ્યાં, સાહેલડી !
 વનમાં સરોવર ઘેરાં, સાહેલડી !
 પુરના તો કુંડ કાંઠા જાછરજલ્લા ;
 વનમાં શકુન્તલા, ને વન માંહિ રાધિકા,
 પુરમાં તો કુબળનાં કામણ, બલા !
 વનનાં આમન્ત્રણ આવ્યાં, સાહેલડી !

વન કેરા આંખલા મ્હોર્થા, સાહેલડી !

પુરમાં કટોરાધાટ કુંડાં ઉભાં ;

વનમાં જોગી જહાંગીરી માણે, સખિ !

પુરમાં ગરીબીનાં દિલડાં દુબ્યાં :

વનનાં આમન્ત્રણ આવ્યાં, સાહેલડી !

વનમાં તપોવને તપસી, સાહેલડી !

પુરમાં વણિક કાંઠ વણુજે ખીસ્વા;

વનમાં તે વિશ્વનો વિહારી વિહારે, ને

પુરમાં મનુષ્યની ઝળકે કલા :

વનનાં આમન્ત્રણ આવ્યાં, સાહેલડી !

વનનાં આમન્ત્રણ આવ્યાં, સાહેલડી !

પુરનાં ચે પુણ્યપાપ ઓછાં નથી ;

વનની મદૂલીમાં સીતા ને રામજી,

રમશું ત્યાં વનની કથાઓ કથી :

ચાલો, વનવનની કથાઓ કથી :

વનનાં આમન્ત્રણ આવ્યાં, સાહેલડી !

વસન્તની વસન્તિકા

-૪-

આજ પૃથ્વીને નવપાંખડીઓ પ્રગટી જો !
 પાંખડીએ-પાંખડીએ પૃથ્વીનાં પુણ્યો ઉગે.
 આજ વાદળનાં દેવખારણિયાં ઉધડ્યાં જો !
 વાદળથી વરસે હો ! વસન્તની વસન્તિકા.

દિવસે અર્ચાં કેસરચન્દનની અચા જો !
 રજનીને ભાગ્યે કંઈ નિર્મલ ચાંદલો.
 રંગરસિયાંના જાગ્યા મનના કોડ જો !
 સોહાગણુ આવી હો ! વસન્તની વસન્તિકા.

વસુન્ધરાના વસુઓ વન ઉભરાયા જો !
 ગન્ધવતીના ગન્ધ જગત પમરી ઉઠ્યા.
 હેલે ચ્હડ્યાં હૈયાનાં રસસરવરિયાં જો !
 રસલહરે લહરે હો ! વસન્તની વસન્તિકા.

પદ્મવપાળ પંખી બેઠાં બેલડીએ જો !

મંજરીને ગોખે કંઈ કાચલ રાણી ટહોંકા કરે.

સંજવનના અમીકણ છાંટી ધૂમતી જો !

જનવનના મહેલે હો ! વસન્તની વસન્તિકા.

ફૂલડે ઝંખડી વસન્તની વીજલડી જો !

નયનનયન રમતી હો ! વસન્તની વસન્તિકા.

ઊરમાં, કુલમાં, દેશમાં, જગને ચોક જો !

ખહાંડે વિલસે હો ! વસન્તની વસન્તિકા.

વસન્તને વધામણે

—

હો ! લીમડા મ્હોર્યા વસન્તની વાટમાં રે;
 કે પાંગર્યા સંસારિયાના પન્થ જો !
 કે કડવા ને મીઠડા એ લ્હાવા લીજીયે રે ;
 કે પ્રારબ્ધ લખશે કેડામણે કન્થ જો !
 હો સહિયરો ! ચાલો વસન્તને વધામણે રે.

હો ! કેસુડાં મ્હોર્યા વસન્તના ચાકમાં રે :
 કે ઉરના ઉત્સવ એળે ન જાય જો !
 કે ચન્દનીની લહરો જગતમાં હેલે ચ્હડી રે;
 કે નયનોનાં નાવડાં જોલાં ખાય જો !
 હો સહિયરો ! ચાલો વસન્તને વધામણે રે.

હો ! આંખલા મ્હોર્યા વસન્તના આલમાં રે ;
 કે અન્તરિક્ષ હીંચકે રસના મ્હોર જો !
 કે ફળવં હીંચે એવા ઉરઆલમાં રે
 કે પ્રીતમ પ્રગટી પ્રેમને દોર જો !
 કે સહિયરો ! ચાલો વસન્તને વધામણે રે

હો ! રંગરંગ પૂર્વા વસન્તને આંગણે રે ;
 કે અંગઅંગ છંટાયા આનન્દ જો !
 કે છાંટણે છાંટિયા ચરણા ને ચારસા રે :
 કે છાંટયા હૈયાના પણ ચન્દ જો !
 હો સહિયરો ! ચાલો વસન્તને વધામણે રે.

હો ! ફૂલડાં ફોર્ષો વસન્તની વાડીએ રે ;
 કે ફૂલી તનમનની ફૂલવાડી જો !
 કે સહિયરોનાં વદનકમળ પણ ફૂલિયાં રે;
 કે ફૂલડાં શી ફૂલું હું ફલાડી ફલાડી જો !
 હો ! સહિયરો ! ચાલો વસન્તને વધામણે રે

વસન્તરંગ

સૃષ્ટિને સૃષ્ટાએ સંજીવન છાંટિયાં ;

દેવરંગ દીપતા દિગન્ત હો !

વસન્તરંગ ગગને ચહુડે રે.

ફૂટે જનવનને નવપાંખો નવપલ્લવે ;

પૃથ્વી વેરે ફૂલડે વસન્ત હો !

વસન્તરંગ જગતે ચહુડે રે.

ઉજળે રસઝોધ કાંઈ અંગમાં ને આત્મમાં ;

ઉખાના ગાજે ગગન ધોધ હો !

વસન્તરંગ હૈંડે ચહુડે રે.

કેસરાળી ચોળી અને કેસુછાંટી ચુન્દડી ;

ધૂમે વસન્તી પાંચે જોધ હો !

વસન્તરંગ અંગે ચહુડે રે.

દિલના દિલરંગ દેહડાળીએ મ્હોરી ઝૂલે :

વદન-વદન હસી ઉઠે ગુલામ હો !

વસન્તરંગ વદને મ્હડે રે.

નયન-નયન અંજળ્યાં અંજન વસન્તનાં ;

દેવમધુથી છલકે નયનછાયા હો !

વસન્તરંગ નયણે મ્હડે રે.

વિશ્વ વધાવા

આબ્યાં જગતનાં નહોતરાં, ચાલો વિશ્વ વધાવા ;
 નયણાં આ ઢળી ઢળી જાય
 વિશ્વનો રાજ વધાવા.

આબ્યાં ગગનનાં નહોતરાં, ચાલો વિશ્વ વધાવા ;
 આતમ આ ઉડું ઉડું થાય
 વિશ્વનો રાજ વધાવા.

પંખીની પાંખમાં પ્રેરણા, ચાલો વિશ્વ વધાવા ;
 જીડવાના એને ઉમંગ,
 વિશ્વનો રાજ વધાવા.

માનવપ્રાણમાં ઝંખના, ચાલો વિશ્વ વધાવા ;
 આતમઉછાળા અભંગ,
 વિશ્વનો રાજ વધાવા.

નથી રે આડચ, નથી આગળા, ચાલો વિશ્વ વધાવા ;
 નથી રે સીમાઓને ઘાટ,
 વિશ્વનો રાજ વધાવા.

ઉંચે-ઉંચે, આ દિગન્તમાં, ચાલો વિશ્વ વધાવા ;
 ઉધડે અનન્તની વાટ,
 વિશ્વનો રાજ વધાવા.

આબ્યાં અનન્તનાં ન્દોતરાં, ચાલો વિશ્વ વધાવા;
 ધૂધવે દિગન્તના વાટ,
 વિશ્વનો રાજ વધાવા.

આતમઆનન્દી હો ! આવજો, ચાલો વિશ્વ વધાવા;
 વિહરે હૃદયમાં વિરાટ
 વિશ્વનો રાજ વધાવા.

વિહંગરાજ

—

તરસ્યા ઓ વાદળીને તીર,
 વિહંગરાજ તરસ્યા ઉડે રે ;
 સન્ધ્યાના સાગરને નીર
 વિહંગરાજ તરસ્યા ઉડે રે.

આલમાં પ્રચંડપૂર ઉછળે છે પાણીડાં :
 મનોવેગી વાય ત્યાં સમીર :
 વિહંગરાજ તરસ્યા ઉડે રે.

ધેરાં ધેરાં ડોલતાં હિન્ડોલ મેઘહોડલાં .
 ગર્વધેલાં, ઘટા શ્યાં ગભીર :
 વિહંગરાજ તરસ્યા ઉડે રે.

સાન્ધ્યરંગી સાળુ, મંદી મેઘસ્થામ વાદળી :
 રૂપેરી પાલવનાં ચીર,
 વિહંગરાજ તરસ્યા ઉડે રે.

આંખડીનાં કિરણકિરણ વરસે કંઈ ફૂલડાં ;
 વીજળીની વેલ શાં અધીર :
 વિહંગરાજ તરસ્યા ઉડે રે.

ઉડે! રાજ ! પાંખમાં ભરી અનન્ત પ્રેરણા ;
 સાગરને નથી સહામા તીર :
 વિહંગરાજ તરસ્યા ઉડે રે.

સન્ધ્યાના સાગરને નીર
 વિહંગરાજ તરસ્યા ઉડે રે:
 વીજળીની વેલ શાં અધીર
 વિહંગરાજ તરસ્યા ઉડે રે.

વેલના માંડવા

આછી-આછી વેલના માંડવા,
 ઘેરી-ઘેરી ઝાડીઓ, સાહેલડી !
 કુંજ ભરી બોલે મોરલો,
 ડાળીઓ બોલે કાયલડી.
 પિયુજીએ પ્રેમના મન્ત્રની
 ઝીણી-ઝીણી મોરલી વગાડી;
 ઉરને જોડ આંખાવાડિયે
 ઉંઘતી તે કાયલો જગાડી :
 સખિ ! વિરહીનાં ચેન,
 જાણે પિયુધેલાં નેન :
 આછી-આછી વેલના માંડવા.

વહાલાના વાસ ઉરબાગે વસન્તમાં ;
 પમરે દિલ પિયુના પરાગે વસન્તમાં ;
 મીઠા મીઠા કોડ જાગે વસન્તમાં :

સખિ ! વિરહીની વાત,
 જાણે પિયુસૂની રાત :
 આછી-આછી વેલના માંડવા.

જ્ઞાણપત્રી વાંસલડી

જગમાં વાગી જ્ઞાણપત્રી વાંસલડી જો !

પુંડ્ર્ય કૃત્યાં પૂર્વજનાં સખિ ! મ્હારે ઓરડે.

સસરા મ્હારા દિનઉગમતા સૂર્ય જો !

સાસુજી સ્વવારની કુંકુમવાદળી.

જેઠ મ્હારા મહાજનના મ્હોડવિયા જો !

જેઠાણી સંસારની રૂમઝૂમ જેલડી.

દીયર મ્હારા સોળ કળાના ચન્દ્ર જો !

દેહેરાણી એ ચાંદલિયાની ચન્દની.

નણુદલ મ્હારાં કૂલકૂલ્યાં કૂલવાડી જો !

નણુદોષ એ વાડીના રસિયા રાજવી.

વીર મ્હારા અર્જુનના અવતાર જો !

વીરી મ્હારી સુખદુઃખશોભિત જનકી.

કુંવરી મહારી આંખાડાળની ફાયલ જો !
કુંવરો મુજ આંખલિયે રમતા મોરલા.

પિયુજ મહારા લવસાગરનું નાવ જો !
એ નાવે હું અજળ સૂકાની અલખેલડી.

ધર મહાઈ પ્રભુભયું પરમ મન્દિરિયું જો !
ભાંડુ મુજ પ્રભુજની પ્રગટ લીલાકલા.

જગમાં વાગી જ્હાલપની વાંસલડી જો !
પુણ્ય ફળ્યાં પૂર્વજનાં સખિ ! મહારે ઓરડે.

શરદનાં અજવાળિયાં

—

સખિ ! જોને શરદના આભમાં રે:
હો અંપાની કળીએ ચન્દ્રમા રે;
જાણે ઉછળે અવનીનો આનન્દ રે,

શરદનાં

આ—આબ્યાં અજવાળિયાં રે.

માનું ઉધડી રજનીની આંખડી રે;
ખીલી વિશ્વના પુષ્પની પાંખડી રે;
એવો—એવો હો પેલો ચન્દ્ર રે,

શરદનાં

આ—આબ્યાં અજવાળિયાં રે.

ધૂમે પૂર પૃથ્વીનાં પુષ્પનાં રે:
કે શું દૂધ છલકાયાં દેવનાં રે ?
એવાં ઉજળાં ઉડે છે અનન્ત રે,

શરદનાં

આ—આબ્યાં અજવાળિયાં રે.

સખિ ! જોને મગનના ગોખમાં રે;

જોને—જોને જગતના ચોકમાં રે;

ઝીલે સંસારિયાં ને સન્ત રે,

શરદનાં

આ—આવ્યાં અજવાળિયાં રે.

જાણે અમૃત ઝરતાં અમરનાં થે;

જાણે હાસ્ય હળ્યાં પરિષ્કાંતનાં રે;

રમે દિલદિલમાં તહે ય દૂર રે,

શરદનાં

આ—આવ્યાં અજવાળિયાં રે.

સખિ ! શરદની રાત સોહામણી રે;

મહારા હૈયાની વેલી લગ્નમણી રે;

ઝોને અડશે મા, બીડશે ઉર રે,

શરદનાં

આ—આવ્યાં અજવાળિયાં રે.

સપિ ! એની બેડલી નથી.

હું તો શોધી શોધીને બધે ચાકી રે,

પ્રીતમ ક્યંહી યે નથી,

આ તો એની એ સરોવરપાળ,

પ્રીતમ અંહી યે નથી.

હું તો સન્ધ્યાના મહેલ ભમી ચાકી રે,

પ્રીતમ ક્યંહી યે નથી;

આ એ કુંજ કેરો કાંઠડો રસાળ,

પ્રીતમ અંહી યે નથી.

હું તો વાટડી યે બોધ બોધ ચાકી રે,

પ્રીતમ ક્યંહી યે નથી;

એનો આવ્યાનો આજનો આ પન્થ,

પ્રીતમ અંહી યે નથી.

હું તો કેડીના માર્ગ ખેડી ચાકી રે,

પ્રીતમ ક્યંહી યે નથી;

મ્હારો ના'બ્યો કોડામણો એ કન્થ,

પ્રીતમ અંહી યે નથી.

હું તો આચમતા સૂર્ય ગણી થાકી રે,
પ્રીતમ ક્યંહી યે નથી;

આ તો ઉગન્તી ચન્દનીની રક્ષાજ,
પ્રીતમ અંહી યે નથી.

એના પડમાને કાન માંડી થાકી રે,
પ્રીતમ ક્યંહી યે નથી;

આ તો એનો સંગીતનો જ સાજ,
પ્રીતમ અંહી યે નથી.

હું તો ઝાડવાંનાં ઝુંડ ધૂમી થાકી રે,
પ્રીતમ ક્યંહી યે નથી;

યેલે મોગરે બે ફૂલડાં લહેરાય,
પ્રીતમ અંહી યે નથી.

હું એ ફૂલ વીણું કરી ચાલી થાકી રે,
પ્રીતમ ક્યંહી યે નથી;

ત્યાં તો ઉડ્યા અહો ! એ પ્રેમરાય :

ઉઠી, હાસ્યથી નહવરાવે ને નહાય :

સખિ ! એની જોડલી નથી.

સન્દેશ કહેજો

વીજવેગી પાંખનાં પંખીડાં ! સન્દેશ કહેજો;

આશાની નદીઓને ધાટ : સન્દેશ કહેજો.

વલખી-વલખીને વિન્નેગિયાં, સન્દેશ કહેજો.

જ્હાલાંની નિરખે જ્યાં વાટ : સન્દેશ કહેજો.

‘વિશ્વ ભરી, ઝમંક છે ખંજરી, સન્દેશ કહેજો;

ઉર-ઉરમાં ગાજે એ નાદ : સન્દેશ કહેજો.

ભૂખ્યાં—તરસ્યાંને યે ઠારશે, સન્દેશ : કહેજો:

જ્હાલપના વિરલા વરસાદ : સન્દેશ કહેજો.

‘ઝૂકી ગગન ફેરી ઝાડીઓ, સન્દેશ કહેજો;

ઢાંકે અગમ્યના એ બેદ : સન્દેશ કહેજો.

અમૃતનો ચાંદલિયો ઉગશે, સન્દેશ કહેજો:

કરશે અન્ધારના ઉચ્છેદ : સન્દેશ કહેજો.

‘ આંખડી ઉધાડતાં ત્હાં આવતાં, સન્દેશ કહેજો;

નેણુલાંમાં નાચતાં નગીન : સન્દેશ કહેજો.

ગહરી ગહનતાને આંગણે, સન્દેશ કહેજો;

વાગે વિધાત્રીનાં જો ! ખીન : સન્દેશ કહેજો. ’

મીઠું મીઠું મર્માળું જોલજો, સન્દેશ કહેજો;

પડધો એ ઝીલશે વિરાટ : સન્દેશ કહેજો.

પ્રેમવેગી પાંખનાં પખીડાં ! સન્દેશ કહેજો;

ઢૈયાની નદીઓને ઘાટ : સન્દેશ કહેજો.

સન્ધ્યાને સરોવરે

૧૮

સરોવરે પાણીડાં ગઈ'તી, સાહેલડી !

શરદ્ગુ સરોવર હેલે મ્હડયું;

પાળે મ્હેં ખેડલું ઉતાર્યું, સાહેલડી !

સન્ધ્યાનું તેજ દાંત્ર ગગને પડયું :

સરોવરે પાણીડાં ગઈ'તી ૧૮ ✕

જગ માંહિ મુખ નેષ મોહી, સાહેલડી !

જળમાં વિધારી જગરેખા આંક;

જળમાં જગતપડછાયા ડોલે, કાંઈ

જળનો સાળુ જાણે જગને લોક :

સરોવરે પાણીડાં ગઈ'તી વિ.

સરોવરકાંડે મન્દિર, સાહેલડી !

સાધુસંન્યાસી ત્યાં શિવને જપે :

પંચામિ ધૂણીઓ ધખાવી, સાહેલડી !

નેગી, વિનેગી શી, તપસ્યા તપે :

સરોવરે પાણીડાં ગઈ'તી વિ

ફરતાં કંઈ ઝાડીઓનાં ઝુંડો, સાહેલડી !

જાંડાં જાંડાંણીની કથની કહે;

ધેરી ધેરી ઝાડવાંની જાળીઓની પાછળે

પુરનો સનાતન સંસાર વહે :

સરોવરે પાણીડાં ગઈતી વિ.

ધામે ત્યાં ચાંદલિયો ઉઝ્યો, સાહેલડી !

પોયણે પોયણે પગલાં ફીધાં ;

ચન્દ્રમા શા પિયુજ પધાર્યા, સાહેલડી !

જીવને વધાવી મ્હેં મીઠાં લીધાં :

સરોવરે પાણીડાં ગઈતી વિ.

ભર્યું-ભર્યું બેડડું ઉપાડ્યું, સાહેલડી !

જ્ઞાલાતું તેજ મ્હારે વદને પડ્યું :

સરોવરે ઝીલવા ગઈતી, સાહેલડી !

પ્રેમનું સરોવર ઝોભે મ્હડ્યું :

સરોવરે પાણીડાં ગઈતી વિ.

હરિની રમણા

—

રસની રમણાએ અમે નીસર્યાં રે લોલ ;

લવ્યલાગ્ય અમે પ્રહ્લનન્દિની

આનન્દિની રે લોલ :

હરિની રમણાએ અમે નીસર્યાં રે લોલ .

કાલકન્દરાની હું તો કાળિકા રે લોલ :

જન્મમૃત્યુ નેણનાં મુજ દામ :

પ્રહ્લનન્દિની

આનન્દિની રે લોલ :

હરિની રમણાએ અમે નીસર્યાં રે લોલ .

લોકલોકની અમે વિધાત્રીઓ રે લોલ ;

ઉદયઅસ્ત એ અમારા રાસ :

પ્રહ્લનન્દિની

આનન્દિની રે લોલ :

હરિની રમણાએ અમે નીસર્યાં રે લોલ .

આનન્દ્યૌદશે હું અવતરી રે લોલ ;

ઝીલું આનન્દના રસલ્હાવ :

બલનન્દિની

આનન્દિની રે લોલ :

હરિની રમણાએ અમે નીસર્યાં રે લોલ.

વિશ્વવિશ્વના વિહારે વિહરતી રે લોલ .

સૃજનપ્રલય ખેલિયે ધૂપછાંવ :

બલનન્દિની

આનન્દિની રે લોલ :

હરિની રમણાએ અમે નીસર્યાં રે લોલ.

હીંચકો

હીંચકો કાણુ દેશે ? રાજ !

મ્હને કો ઝૂલાવશે ? મહારાજ !

લળી લળી આંખસિયાની ડાળ,

કે ત્હાં મુજ ઝૂલો ઝૂલે, સિરતાજ !

હીંચકો કાણુ દેશે ? રાજ !

મ્હને કો ઝૂલાવશે ? મહારાજ !

રડે-રડે કોકિલ ઉપર રુદન,

નીચે મંજરી ઢળી, સિરતાજ !

હીંચકો કાણુ દેશે ? રાજ !

મ્હને કો ઝૂલાવશે ? મહારાજ !

જૂવો-જૂવો અલખેલી આ વસન્ત,

હું ય અલખેલડી, સિરતાજ !

હીંચકો કાણુ દેશે ? રાજ !

મ્હને કો ઝૂલાવશે ? મહારાજ !

હું તો સંન્યાસિની

--

ચપેરી ચીર મ્હારે અંગે ચ્હડે,
હું તો સંન્યાસિની;

મંદિ પૂરેલ કુંકુમના થાળ,
ત્હો ય હું તો સંન્યાસિની.

ભસ્મત્રિપુંડ્રેખ બાલમાં,
હું તો સંન્યાસિની;

મંદિ ફસરની ટીલડી રસાળ,
ત્હો ય હું તો સંન્યાસિની.

એક અદ્વૈતાનાં તપ તપું,
હું તો સંન્યાસિની;

મ્હારે મધુરા શા દર્શનના ફાડ,
ત્હો ય હું તો સંન્યાસિની;

હૈયે અખંડ મ્હારે દીવડો,
હું તો સંન્યાસિની;

જગે વિચરં એ જ્યોતિએ સળેડ,
ત્હો ય હું તો સંન્યાસિની.

આશાનિરાશા મહેં છાડિયાં,
હું તો સંન્યાસિની;

આંખ શાયે સૂની વનવાટ,
તહો ય હું તો સંન્યાસિની.

ધૂણી ધખે દેહમદૂલીએ,
હું તો સંન્યાસિની;

ઝાંખું ઉભી એકાકી રાજવાટ,
તહો ય હું તો સંન્યાસિની.

કન્યા ધરી મહારા કન્યની,
હું તો સંન્યાસિની.

મહારે અંગઅંગ ઉધડે સંસાર,
તહો ય હું તો સંન્યાસિની.

જાપ જપું મહારા શ્યામના,
હું તો સંન્યાસિની;

એના પડધા બીલે નરનાર,
તહો ય હું તો સંન્યાસિની.

હૈયાની કુંજમાં

—

આજે બોલે છે મહારા હૈયાની કુંજમાં

મધુરી શી મોહનની વાંસલડી રે;

સરોવર હલખી હેલે ચડ્યાં, અને

ગેખી સુણી મહેં એક વાતલડી રે. ધ્રુવ

એનો શેરો ટહોંકાર ઉડે બ્યોમમાં ;

એનો પડથો પડે દેવભોમમાં :

યુગયુગની વસન્ત

ઉરઉરમાં સોહન્ત,

વહે ગીતડાં અનન્ત

રોમરોમમાં.

વાંસલડી હો ! ભાંડી હૈયાની કુંજમાં

અમૃતના ડાંખ તહારા ડાંખે જ રે ;

એહ કુંજે કાઠ સ્નેહની સોહાગણુ

પ્રીતમના પ્રેમમન્ત્ર ઝાંખે જ રે;

આજે બોલે છે મહારા હૈયાની કુંજમાં.

અનુક્રમ

રાસ	પાનાનો આંક	કિથા અન્થમાં ને ઢાળ	?
૧ અણ્મોલ ફૂલડાં	૧૫	{ અર્ધશતાબ્દિ, પા. ૧૨૬ ઢાળ : મ્હોલે પધારો, મ્હારા રાજ ! માણીગરા મ્હોલે પધારો	
૨ આત્મદેવ	૧૭	ઢાળ : હો નન્દલાલ ! નહિ રે આવું, ને ધરે કામ છે.	
૩ આલનાં ફુંકુંમ	૧૮	{ વિશ્વગીતા, પા. ૧૩ ઢાળ : અહો રાજ ! અમે રે પંખીડાં ગરમ દેશનાં	
૪ આલને આરે આંદલો	૧૯	ઢાળ : હો નાગર રંગરસિયા !	
૫ આયુષનાં પર્વ	૨૧	વિશ્વગીતા. પા. ૭૪ ઢાળ : આજે ઉત્સવ ફૂલદોલનો	
૬ આપાઠી વાદળી	૨૨	ઢાળ : પૂછશો મા, કોઇ પૂછશો મા.	
૭ કદંબનાં ફૂલ	૨૩	{ ઇન્દુકુમાર, અંક ૨ નો, પા. ૧૦૪ ઢાળ : રાતું રાતું ગુલાબનું ફૂલ ગુલાબમાં સ્હેકે છે.	

- ૮ કાશ્મીરી શાલ ૨૪ ઇન્દુકુમાર, અંક ૨ જો, પા. ૧૫૨
- ૯ કાળની ખંજરી ૨૬ { યોધપર્વણી
ઢાળ: કાળકા અજબ તડાકા એ!
તું કયા જાણે લડકા જે ?
- ૧૦ જરા ચોલ ૨૮ ઇન્દુકુમાર, અંક ૨ જો, પા. ૧૫૭
- ૧૧ જવા છો, જોગીરાજ ! ૨૯ { ઇન્દુકુમાર, અંક ૨ જો, પા. ૩૫
ઢાળ : વીજળી સરખું પિતાંબર
સોહો, ને વારીદવરણો બહોલો રે.
- ૧૨ ટહુકો ૩૦ ઇન્દુકુમાર, અંક ૨ જો, પા. ૯૯
ઢાળ : પ્યારાને પારણે સોનાનાં
બોર.
- ૧૩ ડોલતા હુંગર ૩૧ વિશ્વગીતા, પા. ૧૨૮
- ૧૪ તમીસા ૩૩ ઇન્દુકુમાર, અંક ૨ જો, પા. ૧૧૨
- ૧૫ નન્દિની ૩૫ ઇન્દુકુમાર, અંક ૨ જો, પા. ૧૫૮
ઢાળ : હરિ વેણુ વાય છે
રે હો વનમાં.
- ૧૬ નીર ડોલે ૩૬ { ઇન્દુકુમાર, અંક ૨ જો, પા. ૧૪૭
ઢાળ : વરધોડો—વરધોડો,
બહાલમનો વરધોડો રે.

- ૧૭ નેણલનાં મહેમાન ૩૭ { અકબરશાહ
ઢાળ : વનમાં ખોલે ઝીણા મોર,
કાયલ રાણી ટહોકા કરે રે લોલ.
- ૧૮ ન્હોતરાં ૩૯ ઢાળ : કે આલમાં ઝીણી ઝખૂકે
વીજળી રે.
- ૧૯ પાણીડાં કેમ ભરીએ ? ૪૧ વિશ્વગીતા, પા. ૭૬
ઢાળ : દયારામનાં ' પાણીડાં ' નો
- ૨૦ પારકાં કેમ કીધાં ? ૪૩ વિશ્વગીતા, પા. ૬૩
ઢાળ : છેતર્યાં છોગાળે
- ૨૧ પુનમની પગલીઓ ૪૫ ઉદ્ધોધન, પા. ૧૦૯
ઢાળ : શામળા ગિરધારી !
- ૨૨ પૂણિંમા પાછી ઉગી રે ૪૭ ઢાળ : દેખો સખિ ! ડોલરિયો,
કાલિન્દરીને કાંદડે ઉભો રે.
- ૨૩ પ્રીતિના પ્રાહુણા ૪૯ ઢાળ : અમરવાડીમાં ડંકા વાગે છે.
- ૨૪ પ્રેમનગરના રાજવી ૫૧ ઢાળ : કે આલમાં ઝીણી ઝખૂકે
વીજળી રે.
- ૨૫ અલ્હના અલ્હમહંલે ૫૩ વિશ્વગીતા, પા. ૧૬૯
ઢાળ : ભીંજે મ્હારી ચુંદડી.

- ૨૬ બ્રહ્મવીંઝણો ૫૫ ઇન્દુકુમાર, અંક ૨ જો, પા. ૫૩
- ૨૭ લમ્બરને ટોડલે ૫૬
- ૨૮ ભૂલકણી ૫૭ ઇન્દુકુમાર, અંક ૨ જો, પા. ૧૦૯
ઢાળ : રાતું રાતું ગુલાબનું ફૂલ
ગુલાબમાં લહેકે છે.
- ૨૯ મહિડાં ૫૮ { ઇન્દુકુમાર, અંક ૨ જો, પા. ૮૫
ઢાળ : પાલવડો મ્હારો મ્હેલો,
મોહનજીમારગડે મ્હને જવા દિયો.
- ૩૦ મળિયા મુજને નાથ ૫૯ ઢાળ : ગરબો આવ્યો, ગોવાળીયા રે!
કાંઈ રમથું માઝમરાત.
- ૩૧ રંગધેલી ૬૧ { ઇન્દુકુમાર, અંક ૨ જો, પા. ૭
ઢાળ : કાળજની વાત કેને
કહિયે? ગોવાળિયે ઘેલાં કીધાં રે.
- ૩૨ રાસ ૬૩ { ઇન્દુકુમાર, અંક ૨ જો, પા. ૧૪૩
ઢાળ : ખીલી ખીલી રહી
આ કેવી ચન્દા !
- ૩૩ લોક-લોકના રાસ ૬૪ ઇન્દુકુમાર, અંક ૨ જો, પા. ૭૭
ઢાળ : જીવો, માણીગર બન્દલા !
- ૩૪ વડલો ૬૬ ઢાળ : કાળી તે કાળિકા
કાગળ મોકલે રે.
- ૩૫ વનનાં આમંત્રણ ૬૮ ઢાળ : પાલવડો મ્હારો મ્હેલો,
મોહનજી ! મારગડે મ્હને જવા
દિયો.

- ૩૬ વસન્તની વસન્તિકા ૭૦ ઉદ્દેશોધન, પા. ૧૫
ઢાળ : આજ સ્વપ્નામાં ડોલતા
કુંગર દીકા ને !
- ૩૭ વસન્તને વધામણે ૭૨ ઢાળ : કાળી તે કાળિકા
કાગળ મોકલે ર.
- ૩૮ વસન્તરંગ ૭૪
- ૩૯ વિશ્વ વધાવા ૭૬ વિશ્વગીતા, પા. ૧૫૪
ઢાળ : વનમાં હિન્ડોળા બાંધ્યા,
સખિ ! શ્યામ બોલાવે.
- ૪૦ વિહંગરાજ ૭૮ વિશ્વગીતા, પા. ૧૧૦
ઢાળ : જોવાળિયે ઘેલાં કાંધાં ર.
- ૪૧ વેલ્લના માંડવા ૮૦ પ્રેમકુંજ, પા. ૨૩
- ૪૨ બહાણપત્ની વાંસલડી ૮૧ ઇન્દુકુમાર, અંક ૨જો, પા. ૧૪૪
ઢાળ : આસો માસો
શરદ પુનમની રાત ને !
- ૪૩ શતદલ પદ્મ ૭ અર્ધશતાબ્દિ, પા. ૭
ઢાળ : રામબાલુ વાઝ્યાં
હોય તે જાણે.
- ૪૪ શરદનાં અજવાળિયાં ૮૩ ઢાળ : તહમે અજબ્યાં
અમે જાણિયે ર.
- ૪૫ સખિ ! એની જોડવી ૮૫
નથી

- ૪૬ સન્દેશ કહેજો ૮૭ ઢાળ : હેલ ભરી ચાલું ઉતાવળી,
મહેમાન આવ્યા.
- ૪૭ સન્ધ્યાને સરોવરે ૮૮ ઢાળ : પાલવડો મ્હારો મહેલો
મોહનજી ! મારગડે મ્હને જવા
દિયો.
- ૪૮ હરિની રમણા ૮૯ મહાસુદર્શન, પા. ૫૭
ઢાળ : ગરબે રમવાને ગોરી
નીસયાં રે લોલ.
- ૪૯ હીંચકો ૯૩ ઇન્દુકુમાર, અંક ૨જો, પા. ૧૫૪
ઢાળ : બહેલા આવજો, મહારાજ !
- ૫૦ હું તો સંન્યાસિની ૯૪ ઢાળ : સન્ધ્યા ઉજાસ ભરી
નમતી હતી, સખિ ! વૈશાખની
- ૫૧ હૈયાની કુંજમાં ૯૬ પ્રેમકુંજ, પા. ૧૨૧
ઢાળ : કુંજલડી રે !
મહેશો હમારો

નોંધ : પ્રસ્તાવનાને ૧૩ પાને ન્હાના ન્હાના રાસ, ભાગ
૧ લાની આવૃત્તિઓ વિશે લખ્યું છે તેની પૂરી હકીકત નીચે
પ્રમાણ છે:--

૧લી આવૃત્તિ	૧૯૧૦	પ્રત	૧૦૦૦	} આ ત્રણ આવૃત્તિઓ શ્રી. જીવણલાલ અમરશી મહેતાએ છપાવી હતી.
૨જી આવૃત્તિ	૧૯૧૪	પ્રત	૧૦૦૦	
૩જી આવૃત્તિ	૧૯૧૯	પ્રત	૧૦૦૦	
૪થી આવૃત્તિ	૧૯૨૧	પ્રત	૧૦૦૦	
૫મી આવૃત્તિ	૧૯૨૨	પ્રત	૨૦૦૦	
૬ઠ્ઠી આવૃત્તિ	૧૯૨૮	પ્રત	૧૫૦૦	

